

## BIBLIOGRAFIJA ČLANAKA IZ DIJALEKTOLOGIJE U ČASOPISU "ISTARSKI MOZAIK" I "ISTRA" OD 1963. DO KRAJA 1993\*

Lina PLIŠKO

prof., Pedagoška fakulteta v Puli, HR-52100 Pula, Medulinska 3  
 prof., Facoltà di pedagogia di Pola, HR-52100 Pola, Via Medolino 3

**Ključne besede:** bibliografija, dialektologija, "Istarski mozaik", Istra  
**Parole chiave:** bibliografia, dialettologia, "Mosaico istriano", Istria

"Istarski mozaik", časopis za kulturu, književnost i društvena pitanja Istre počinje izlaziti 1963. godine. Do 1974., kada mijenja naziv u "Istra" s podnaslovom *kultura-književnost-društvena pitanja*, izišlo je u dvanaest godišta 57, a od 1974. do 1989. u petnaest godišta, 116 brojeva. Godine 1990. časopis uz ime *Istra* dobiva novi podnaslov *Nova serija*. U Novoj su seriji za tri godine u tri sveska objavljena četiri broja.

Nakon tri desetljeća kontinuiranog izlaženja, 1993. godine sa 120. brojem, časopis se gasi.

Tijekom tih godina objavljen je niz članaka, kritičkih osvrti, rasprava, studija, prikaza iz područja domaće i strane književnosti, povijesti, ekonomije, prosvjete, arheologije, povijesti umjetnosti, etnologije, etnografije, muzikologije, medicine, likovne, filmske i kazališne umjetnosti i lingvistike. Iz područja dijalektologije u časopisu je objavljeno trinaest članaka i četiri osvrti na knjige ili članke.

U ovom su radu abecednim nizom prezimena autora navedeni bibliografski podaci i kratak sadržaj svih članaka. Za osvrti na knjige i članke citirani su samo bibliografski podaci.

### 1. ČLANCI

**1. CRLJENKO, Branimir: Govor Hrvata Rovinjštine, Istra, God. 23, br. 3-4 (1985), str. 91-104.**

Autor opisuje govor Hrvata Rovinjštine na fonološkoj (glasovi i naglasak), morfološkoj, leksičkoj i sintaktičkoj razini.

Utvrđuje da je govor Hrvata Rovinjštine "sačuvao dosta značajki čakavštine, te da je unatoč nanosima hrvatskom jeziku tuđih elemenata očuvao sve bitne odrednice hrvatskoga jezika" (str. 102).

Analizirane jezične osobitosti pokazuju znakove sve veće labilnosti zbog utjecaja škole, knjiga, tiska i drugih sredstava komunikacije. Naročito se očituju u fleksiji i rječniku u koji ulazi sve više riječi iz književnoga govora. Promjene najviše zahvaćaju morfološkiju, a nešto manje leksik i sintaksu. Najmanje zahvaćaju glasove i naglasak. Te su pojave karakteristične upravo za Rovinj.

**2. CRLJENKO, Branimir: Leksik u govoru Rovinjskog Sela, Istra, God. 27, br. 1-2 (1989), str. 135-149.**

U uvodnom dijelu članka autor govori o povijesti Rovinjskog Sela, o borbi njegovih žitelja Hrvata za očuvanje jezičnog identiteta.

Unatoč utjecaja drugih jezičnih idioma, Rovinjsko Selo je očuvalo temelje hrvatskog jezičnog fonda što se očituje u arhaičnosti rječnika i slavenskoj toponimiji. Tijekom stoljeća, u hrvatski govor ovih stanovnika prodrle su brojne riječi romanskog, mletačkog, talijanskog ili njemačkog jezika koje su se fonološki, akcenatski i morfološki prilagodile hrvatskome jeziku. Značajan utjecaj romanskih jezika je prisutan i na razini sintakse.

Članak zaključuje opisom jezičnih prozimanja koja su neizbježna na ovakvom području na kojem sužive dva etnosa, romanski i hrvatski, već nekoliko stoljeća.

\* Povodom 10. obljetnice izlaženja "Istarskog mozaika", 1973. godine, Jelena Lužina-Sladonja je sastavila prvu "Bibliografiju časopisa Istarski mozaik". Iako nije sastavljena po suverenim bibliografskim načelima, ona je vrijedan vodič kroz časopis.

**3. ČRNJA, Zvane: *Povijesni uzmak čakavštine, Istra, God. 28, sv. 118, br. 3 (1990), str. 6-12.***

Članak je autorov referat održan u Motovunu gdje se raspravljalo o kulturi kao represiji.

Iako indirektno vezan s jezikom, članak je zanimljiv zbog opisa neprestanog uzmicanja čakavštine pred dominantnijim kulturama: najprije, talijanskim jezikom i kulturom, a nakon drugog svjetskog rata "naglo je ustuknula pred stokavštinom" (str. 11).

Na kraju autor zaključuje da je danas od prostora čakavštine 12. i 13. stoljeća "malo što preostalo. (...) Na našoj kulturnoj karti nema grada za koji bi se moglo reći da je čakavski" (str. 11).

**4. KALSBECK, Janneke: *Položaj govora Nugle kod Roča unutar sjeverozapadnočakavskog kompleksa, Istra, God. 27, br. 1-2 (1989), str. 126-134.***

U uvodnom dijelu članka autorica locira govor Nugle kod Roča u buzetsku grupu govora. Analizirajući glasovni sustav i morfološke osobine (imenička deklinacija, pridjevski nastavci, glagoli) zaključuje da "govor Nugle (...) ima najvažnije karakteristike zajedničke s drugim SZČ<sup>1</sup> govorima Istre. Razlike, pogotovo one u leksiku (...) većim dijelom se mogu objasniti blizinom slovenskog" (str. 133).

Različitost govora Nugle, ilustrirana je usporedbom s osobitostima govora Orbanica i Berma.

**5. LISAC, Josip: *Napomene o jeziku i tumač manje poznatih riječi, Istra, God. 21, br. 1-2 (1983), str. 29-40.***

Članak približava čitateljima kratkim napomenama i najosnovnijim opisom fonoloških i morfoloških značajki jezik goranske kajkavske dijalektalne književnosti. Analizirane pjesme Zdravka Čadeža, Viktora Jurkovića, Franje Švoba-Franina, Zlatka Pochobradskog i Anke Žagar prati zanimljiv i dragocjen tumač manje poznatih riječi.

**6. RUDAN, Ive: *Pregled dijalekata hrvatskosrpskog jezika u Istri s posebnim osvrtom na govor Žminjštine I., Istarski mozaik, god. 5, br. 6 (1967), str. 367-370.***

**7. RUDAN, Ive: *Pregled dijalekata hrvatskosrpskog jezika u Istri s posebnim osvrtom na govor Žminjštine II., Istarski mozaik, God. 6, br. 1-2-3 (1968), str. 109-112.***

**8. RUDAN, Ive: *Pregled dijalekata hrvatskosrpskog jezika s posebnim osvrtom na govor Žminjštine III., Istarski mozaik, God. 7, br. 1 (1969), str. 67-72.***

Intencija ovoga članka, koji je izlazio u tri dijela tijekom 1967., 1968. i 1969. godine, kako je u zaključnom dijelu autor sam napisao, nije bila znanstveno opisati govor Žminjštine, već zabilježiti jezične značajke i zainteresirati dijalektologe za znanstvenu deskripciju.

Autor navodi punktove u kojima je ispitivao: *Mužini, Grizili, Gradišće, Krnevali, Slivari, Matkići, Krculi, Galanti, Domijanići, Pucići, Petrići, Laginji, Sv. Foška, Križanci, Kresini, Pifari, krizmani, Modrusani, Folići, Maružini, Črnji, Krničari, Matiki i Šivati.*

U uvodnom se dijelu osvrće na povijest Istre i česte migracije stanovništva, koje su razlog da u Istri egzistiraju četiri idioma hrvatskoga jezika i dva romanske grupe govora. Govor Žminjštine, koji pripada sjeveročakavskom dijalektu hrvatskoga jezika, autor je, ilustrirajući brojnim primjerima, opisao na fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini.

**9. ŠIMUNOVIĆ, Petar: *Dijalekatske značajke buzetskog kraja, Istarski mozaik, God. 8, br. 5-6 (1970), str. 35-49.***

Ovaj je članak autorov referat održan na znanstvenom skupu "Buzetski dani" 1970. godine. U njemu je prikazana jezična problematika u nekoliko istaknutih mjesta buzetske regije: *Brest, Sveti Martin (Draščići), Nugla i Račice.* Autor je govore ovih mjesta analizirao na fonološkoj (vokalizam, konsonantizam, naglasak), morfološkoj i leksičkoj razini. U posljednjem dijelu analizira toponime Buzeštine čiji nazivi zavise od tipa naselja.

Na koncu zaključuje da je dijalekt buzetske regije "čakavski dijalekt s jakim slovenskim utjecajem, odnosno čakavsko-kajkavski prijelazni dijalekt, kako ga je bio nazvao prvi istraživač ovih govora, poljski dijalektolog M. Małecki" (str. 49).

**10. ŠIMUNOVIĆ, Petar: *Takozvana buzetska kajkavština, Istra, God. 14, br. 6-7 (1976), str. 41-44.***

Članak je, zapravo, sažetiji tekst već objavljenog Šimunovićeve članka "Dijalekatske značajke buzetskog kraja" navedenog pod brojem 9 u ovome radu.

**11. ŠIMUNOVIĆ, Petar: *Mozaik istarskih govora, Istra, God. 23, br. 3-4 (1985), str. 66-72.***

Autor daje pregled i smještaj svih prisutnih jezičnih idioma u Istri:

1. čakavski dijalekt ekavskog tipa, rasprostranjen u istarskoj Liburniji, Kastvu i na istoku do Bakra;

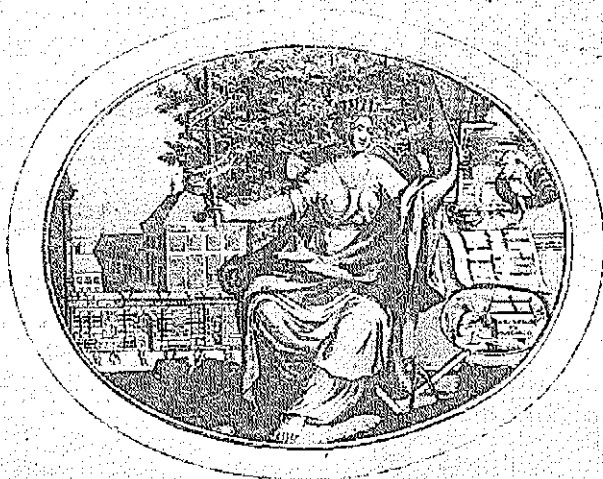
1 Sjeverozapadno čakavski govori.

ANTONII DEVILLE,  
*Equitis Galli*  
 PORTUS ET URBIS  
 P O L Æ  
 ANTIQUITATUM,  
 UT ET  
 THYNNORUM  
 PISCATIONIS  
 DESCRIPTIO CURIOSA:

*Figuris aeneis accuratissimis illustrata.*

Editio novissima, à multis erroribus correcta.

*Indice locupletissimo Rerum ac Verborum.*



LUGDUNI BATAVORUM,  
 Sumptibus PETRI VANDER A.  
*Bibliopola, & Typographi Academiae atque Civitatis.*

ISTRA 119.

ISTARSKI MOZAIK

godine 1993. broj 1/2 - prih. 1991

2. govor Buzetske zavale s južnim obroncima Čičarije;

3. romanski dijalekti: furlanski i istriotski (Rovinj, Bale, Galizana, Fažana, i Vodnjan);

4. rumunjski dijalekt (Žejane, Šušnjevića, Nova Vas, Jasenovik i Brdo na Plominšćini);

5. mletački dijalekt;

6. munski tip čakavskog dijalekta;

7. pazinsko-žminjski dijalekat (proteže se od Sv. Petra u Šumi do rijeke Raše i u luku oko Pazina zahvaća Grdo Selo, Kršklu i dr.);

8. istarski ikavski dijalekt (najrasprostranjeniji);

5. čakavski istarski dijalekti istarskog sjeverozapada;

6. crnogorska štokavština Peroja.

Za svaki navedeni tip navodi glavne razlikovne crte na fonološkoj (glasovi i naglasak) i morfološkoj razini potkrijepljujući primjerima. Vrijedni prilozii ovome članku su dvije karte istarskih govora: prva, *Karta čakavsko-stokavskih govora u Istri*; druga, *Mozaik istarskih govora i akcentuirani primjeri govora Kastva, Lovrana, Žminja, Buzeta, Muna, Vodica, Krnice, Vodnjana i istrorumunjskoga*.

**12. VUKUŠIĆ, Stjepan: Prozodija "Dragog kamena" - sastavnica hrvatskoga književnog naglašavanja, Istra, God. 23, br. 3-4 (1985), str. 105-108.**

Analizirajući naglasak rakaljskoga govora na književnom predlošku Balotina "Dragog kamena" autor je ustanovio da postoje naglasna suglasja između zapadnonovoštokavskog naglašavanja ikavaca i rakaljskog naglašavanja.

Prozodija "Dragog kamena" je "dio akcenatske zapadnonovoštokavsko-slavonsko-južnoistarske magistrale koja je najviše svojih sastavnica dala naglašavanju hrvatskoga književnog jezika" (str. 107).

Na taj je način jugozapadni istarski govor dio proširene osnovice hrvatske standardne prozodije.

**13. Rudolf UJČIĆ: O jednoj dijalektološkoj zabludi pri određivanju granica starosjedilačkoga pazinsko-žminjskoga dijalekta, Istra, God. 23, br. 3-4 (1985).**

Autor polazi od teze da "Pazinsko-žminjski čakavsko-ekavski govori nisu odijeljeni krakom ikavsko-ekav-

skih govora - kako se navodi u dijalektološkoj literaturi. Starosjedilačka Žminjšćina i starosjedilačka Pazinsćina spojene su prirodnom geografsko-jezičnom prevlakom." (str. 73).

Ovu je tezu i dokazao na temelju analize relevantnih jezičnih razlučnica pazinsko-žminjskog dijalekta:

1. refleks glasa ě;

2. sudbina staroga stražnjeg nazalnog vokala ɔ i prednjega ɛ;

3. ponašanje dugog ō i dugog ě bez obzira na njihovo podrijetlo;

4. refleks dugog ā iza zvučnih nazala m, n, nj;

5. sudbina starog prijedloga vo;

6. čuvanje nekih arhaičnih oblika u A-deklinaciji;

7. sudbina završnog -l.

Na kraju zaključuje:

"1) da su starosjedilačke čakavsko-ekavske Pazinsćina i Žminjšćina spojene prirodno geografsko-jezičnom prevlakom koju čine govori sela Petehi Duonci, Šuoštari, Hrusteti, Dolenji Tankovići, Gorenji Tankovići;

2) da su sela Lindarskega polja, koja se nastavlja u sela u spornome "klinu" prema Pazinsćini, prirodan jezični spoj između žminjske i pazinske varijante pazinsko-žminjskih starosjedilačkih govora;

3) da se govori M.Briga i sela oko Sv. Ivana i Pavla, koje razdvaja spomenuta jezična prevlaka, međusobno dosta razlikuju po refleksu glasa "jat" te da im je akcentuacija bitno različita" (str. 83).

Dragocjen prilog ovome članku je Shematski prikaz spoja starosjedilačkoga pazinsko-žminjskog dijalekta (str. 86).

## 2. OSVRTI

1. BERTOŠA, Miroslav: *Značajna rasprava o istrorumunjskom, Istarski mozaik, God. 4, br. 2 (1966), str. 46-48.*

2. PERUŠKO, Tone: *Mate Hraste: "Govori jugozapadne Istre", Istarski mozaik, God. 3, br. 1-2 (1965), str. 76-77.*

3. T.S.: *Filologija 5, Istarski mozaik, God. 7, br. 1 (1969), str. 131-132.*

4. UJČIĆ, Rudolf: *Uz prvu čakavsku hrestomatiju, Istra, God. 22, br. 2-3 (1984), str. 135-137.*

## LITERATURA

*Istarski mozaik*: časopis za kulturu, književnost i društvena pitanja Istre, Društvo za književnost i umjetnost Istre u Puli, Pula, 1963-1974.

*Istra*: kultura-književnost-društvena pitanja, Glas Istre, Pula, 1974-1993.